

Planmy... palawmy...

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Planmy... palawmy... PLANMY... PALAWMY...

Nisşe Zerduştyny şeýle gürletdi:

» – Şol bir säwligi gaýtalap durjak bolsaň, bu seni nädip üýtgetsin?»

Soňky döwür bolup bolup geçen siller, ýangynlar, ýer titremeler däl diňe...

Bilýäňizmi; adamyň öz ýalňyşlyklaryndan döreýän ahmalçylyklaryň üstünde şo-ol jewelleries ýörüs. Görşüňiz ýaly, arpanyň boýy ýaly ýol aşyp bilemzok, häkimiýet «tebigy heläkçilik» diýen bolup, «ýazgyt» diýen bolup, başdansowma edip sypýar.

Ýogsam bolmasa:

Ýadymyzdan çykyp ugran Soma kömür känindäki opurlyşygyň ýangynlardan näme tapawudy bar?

Ýadymyzdan çykyp ugran «Aladağlar» gyzlar mekdebinde bolan ýangynyň sillerden näme tapawudy bar?

Ýadymyzdan çykyp ugran Afýon şäher merkezindäki harby garnizonyň ýarag ammarynda dörän partlamanyň ýer titremede ýykylan binalardan näme tapawudy bar?

Ýadymyzdan çykyp ugran Pamukowa otly heläkçiliginiň soňky günlerde yzly-yzyna bolup geçýän awtobus heläkçiliklerinden näme tapawudy bar?

Ýazgytmy bular? «Ýazgyt» (takdyr) aslynda siz nämä mynasyp bolsaňyz şonam başdan geçirýänligiňizdir! Ýazgyt hereket etmeýän kişä hiç mahalam kömek etmeýär.

Ýurdumyzdaky häkimiýetler «ýazgydy» – öz emelsizlikleriniň, geleňsizlikleriniň tutarygy etdi!

«Maňlaýa ýazylanlyk» iş oňarmazlygyň örtügi boldy...

Düýp mesele «nämüçin sapak almadyňyz?» sowaly bolmaly dälmi?

Nirde olar ýaly zat... Uly heläkçilik bolup geçýär; üç-dört gün gürrüňi edilýär we soňam şobada ýatdan çykyp gidýär!

Hawa, şol bir säwligi gaýtalap durýarys, hiç üýtgämzok!

• ERDOGANYŇ GÖZYAŞY

Kesekileşme...

Kişiniň (ýa-da syýasy häkimiýetiň) özünden we daş-töwereginden daşlaşmagydyr.

Kesekileşme – özünden başga her kesi abstraktsirlär, durmuş we hakykat bilen baglanyşygyny üzer. Gymmatlyga bolan garaýşyny ýitirer. Kesekileşme – «Puluňa görä gürle!» diýen gödek däbiň ýüze çykmasıdyr! Kesekileşme – doýdumy-doldumy ýok sarp edijilikdir, munuň üçin her ýol mubahdyr (näme etseňem bolýar diýen manyda).

Kesekileşme – düýp prinsip «özüň» (menligiň, egonyň) mundan beýläk «närseleşmegidir» (jisimleşmegi, galyplaşmagy). Adamyň ölümidir aslynda...

Fransuz filosofy Gi Deboryň aýdyşy ýaly «daş görnüşe ýykgyň edýän köpçüligi» (“Gösteri Toplumu”) öwürdiler. Şeýlelikde, kapitalizmiň şekillendiren sarp edijilik gatnaşyklary ýurtdur ideologiýa saýlamazdan daş görnüşe meýilli (göz üçin edýän, dilujy) forma döredýär...

Meselem:

Ýangynlar we siller babatda bolan çekişmeli gürrüňlere seredenimizde, köpüsiniň heläkçiligi başdan geçirýänler bilen işiniň ýokdugyny, olara ýardam etmek ýaly derdiniň ýokdugyny görmek bolýar.

Uludan kiçä hemmesi söz sanaşmanyň, gep sokmanyň, «ses çykarmagyň», ýagny «göz üçin» tomaşa görkezmegiň ugrunda hallan atýar... Bu baryp ýatan ruhy näsaglykdyr, köp kişi munuň parhynda däl. Diňe kişilermi?

Geň galdyryjy mesele sosial mediýadaky kesekileşen-parhlylygy köstli kişilerden ötri häkimiýetiň özünü alyp barşydyr! Heläkçilik bolan ýerde çay paýlamak nämäniň alamaty? Edýän duýguçyl ritoriki çykyşlarynyň ýasama (ýuwan) görünýändigini bilenoklarmyka? Özem bu täzelik däl, şuny gördük: «Prezident gelýärmiş» diýip adamlary ýykan-ýumranlygyň astyndan çykarman garaşdylar.

Eýse häkimiýet wekilleriniň aýdýan sözleriniň dökýän gözyaşlarynyň çyn ýürekden çykýandygyna kepil geçip biljek

barmy? Oýun oýnaýarlarmy ýa? Bilemzok. Emma meň çakymça şeýleräk ýaly... Çünki, bu eýýäm näçinji heläkçilik?..

Soňra? Soňra undaňñaçlyk!

Soňra ýene kultlaşdyrmaga-gahrymanperwerlige esaslanýan la:pa:zanlyk...

Soňra ýene ýykan-ýumranlyk, ýene ýykan-ýumranlyk...

Bu gysyr halkadan bir tüýsli çykyp bilmän ýörenligimiziň üstünde durmaga mejburdyrys.

• AÝTAÇ DURAK

Hawa, düýpde labyr atyp ýatanyň «kesekileşmekdigi» hakykat. Emma bütin bularyň barsyny diňe kesekileşmek bilen düşündirip bolmaýar.

Mynasypsyzlygam (iş oňarmazlyk) bar.

Geleňsizligem bar.

Hem ýene bir ýaramaz gylygymyz bar: şu günümüzü bilip ýaşamak – ertämizi planlaşdyrmazlyk!

Aýtaç Durak «Aýtjaklarym bar» (“Söyleyeceklerim Var”) kitabyny ugradypdyr. Ol hatynda maňa şeýle diýýär:

«Ministrlik häzirem gyzyl arça (kızılçam) nahallaryny oturtmak işinde öz bilenini edýär. Häzir ýurdumyzda ot alan tokaýlaryň barsy Ortaýer we Egeý deňziniň kenaýakalaryndaky gyzyl sosnalarydyr (сосна калабрийская). Kitabymda öwran-öwran ýatladypdym. Sosnanyň ýerine lawr, hoz, pisse, badam, injir, arnap, zeýtun ýaly agaçlar ekilen bolsa, bular ýaly uly ýangynlar bolmazdy.»

Aýtaç Duragyň pikiri dogrymy, bilemok. Ýöne şu meselelerde hiç hili meýilnamalaýyn işleriň edilmeýändigini welin bilýärim. Degişli ministrligiň tokaý ýangynlaryna garşy hiç hili önüni alyş taýýarlygyny geçmändigini bolup geçen gorkunç kaosda gördük. Ortada hiç hili plan ýok, meýilnamalaýyn iş ýok.

Meýilnamalaşdyryş näme? Üstünde ylalaşyga gelnen maksatlary amala aşyrmak üçin işlenip düzülen önüni alyş işleriniň jemidir.

Edil Menderesiň döwründäki ýaly, soňky kyrk ýylyň içi – Türkiýäni ýene meýilnamasyz goýdular. «Bize plan däl, palaw

lazym» diýýänler, jemgyýetçilik meýilnamalaşdyryşy «kommunistlik» diýip ýok etdi.

Ýangynlar, siller, ýer titremeler we ş.m. babatda hiç hili taýynlygymyz, meýilnamamyz ýok, düýp maksadymyz ýok – ýogsam bolmasa meýilnamalaýyn iş gelejekde bolup biläýjek howp-hatarlara üns berip, şu günüň çözgütleriniň kabul edilmegidir. Görşüňiz ýaly, şumatky häkimiýet her başyna näme iş düşende hamana bu zatlar birinji gezek bolýan ýaly aljyraýar, agzy uçuklaýar, näderini bilmeýär we yzyndanam gahrymançylyk nutuguna başlap oppozisiýany günäkärleýär.

Ynha, şudur biziň ýurdumyzyň perişan ahwaly: Başarmak üçin hiç zat meýilnamalaşdyrman iş başarnyksyzlyga daňlyp galmak.

Näme diýipdir Nisşe:

» – Şol bir säwligi gaýtalap durjak bolsaň, bu seni nädip üýtgetsin?»

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 27.08.2021 ý. Publisistika